

niki spoznali vzgojni vpliv razstave. Teda so razstavljali le najboljše izdelke; razstava je bila sicer kvalitativno dobra, toda preglednega in celotnega napredka šole ni podala. Šolstvo pa kljub temu nikoli ni šlo preko razstav. Dandanes razstave sicer niso obligatne, so pa običajne, in vem, da vsak učitelj z veseljem razporeja koncem leta šolske izdelke, saj vidi v njih svoj in učenčev trud. Glavne pogoje — to ve danes vsak vzgojitelj — pa so prejšnje razstave beležile s tem, da niso prirejele kolektivnih razstav! Treba je kolektive, t. j. razstava obsegaj vse stopnje šole, kolikor mogoče vse predmete in, kar je najvažnejše, slabe in dobre izdelke, drugače je razstava potvorenja.

Tako rekoč interna zadeva posameznih šol pa je način ureditve razstavnega prostora in razstavnih predmetov. V tem načinu tiči okvir razstave: prvi hipni vtis in estetika celotnega končnega vtisa: Tu je seveda nemogoče postavljati kakih pravil, pa tudi, če je povsod razstavniki lokal šolska risalnica; razstave bi bile po enotnem načrtu preenolične.

Prosvetni oddelek je dokumentiral pomen teh razstav s tem, da je nekaterim meščanskim šolam nakazal majhen znesek v prid razstavi in proslavi Vidovega dne; to je sankcija od najvišjega mesta. Cilj in namen razstave pa bodi danes sankcija od občinstva, v prvi vrsti priprostege. Ni prav, če so vabljeni le »honoracije«, šola naj razplete agitacijo v svojo okolico. Kolikor toliko pozna vsak učitelj dušo našega priprostege človeka; zato moramo z razstavo združiti nekaj prijetnosti, med njimi najprej godbo, petje, telovadne nastope in kratke šaljive dramatične prizore, manj pa so priporočljive deklamacije in govori. (Umetno bi bilo zbrati nekaj najboljših kratkih slavnostnih nagovorov, ki so že uspeli ob otvoritvi teh razstav in ki popularizirajo idejo Vidovega dne!)

Na meščanski šoli v Krškem, ki je najstarejša v Sloveniji, so razstave običajne. Pravce v smislu vidovdanske ideje je po jim dala šele leta po prevratu. Razveseljivo je, da raste zanimanje za to razstavo od leta do leta tudi med okoliškim starši. Popoln šolski orkester in dobro izvežban mešan zbor dajeta že drugo leto razstavi tisto zanimivo okolico, ki je pač potrebna pri vseh takih prireditvah. Težišče vse razstave so seveda risarski izdelki, ki so razporejeni po stenah tako, da se vidi učenčev napredovanje skozi vsa 4 leta; isto razporedbo zavzemajo na dveh dolgih mizah literarni izdelki, ki so mestoma prvovrstno ilustrirani.

Ženska ročna dela so razstavljena zdaj v posebnem oddelu. Nov predmet in novo zanimanje tvorijo letos »Podmladek rdečega križa«, ki je sicer še skromno zastopan s pleteninami, lesnimi izdelki in ilustracijami. Vsi razstavljeni predmeti pa tvorijo harmonično celoto.

in literature, poskusnih šol in odločne podpore tega stremjenja od strani šolske uprave po zgledu Avstrije, kjer se vodi vse reformno gibanje za vse šolstvo iz reformnega oddelka naučnega ministrstva (državnega tajništva). Tudi našo Slovensko šolsko Matico čakajo v tem oziru še velike naloge, ki jim s sedanji gnotnimi sredstvi ne bo kos. — Oddaljen sem se nekoliko od predmeta, a mogoče ta ekskurzija ni bila popolnoma odveč.

Zdelo se mi je potrebno, da se v svojem članku nekoliko dalje pomudim pri dveh reprezentantih naše mlade akademske inteligence, ki še mnogo obetata za razvoj naše slovenske pedagogike in kojih razvoj nam zato ne more biti deveta briga. Zato naj mi čitatelji tudi oprostijo, da sem članek nekoliko širše razpredel, kot bi ga v stanovskem listu smel. Smatram za pravo srečo, da sta dr. Žgeč in Čibej našla drug v drugem svojega duhovnega antipoda. Ne želim bi enega brez drugega, kajti v njih smo našli reprezentanta dveh idejnih svetov, ki sta baš v sedanjosti dobi trčila drug ob drugega z mogočnostjo in vehemenco, da se tresejo temelji vseh duhovnih stavb in evropske kulture. Dr. Žgeč je tesneje usmerjenega duha, razborit, a ne težji v globino, nezaupljiv je napram vsemu, kar se z razumom ne da doseči in pojmovno opredeliti, zato nagiba tudi nekoliko k dogmatizmu in bojazen morda ni neupravičena, da ne bi postal preveč enostranski in v tej enostranosti v boju za svoje ideje fanatičen in tesnosrčen. Njegova miselnost je jasno opredeljena.

Na tak način sklepa učiteljstvo in mladina s ponosom in samozavestjo šolsko leto!

## Ferijalni Savez učiteljstva.

—f Počitniški izlet. Definitivni cilj: Plitvička jezera. Nadaljni program določimo ob priliki učiteljske skupščine v Krškem, katere naj se udeleženci počitniškega izleta polnoštevilno udeležijo. Do svidenja v Krškem! — S. M.

—f Vsem članom (icam) belokranjske uč. P. F. S. Do konca šolskega leta dobe vsi člani, ki so poravnali plačilne obveznosti »Ferialne legitimacije in članske izkaznice; v slučaju kake pomote sporočite takoj! Na »Ferialno legitimacijo« nalepite fotografijo! — S. M.

## Splošne vesti.

— Pokrajinska skupščina UJU poverjeništvu Ljubljana v Krškem se na željo tamošnjega okrajnega učiteljskega društva ne vrši dne 5. in 6. julija, temveč dne 8. in 9. julija, t. j. torek in sredo. Podrobno v dnevnem redu.

— Naredba o razliki med avansom in uradniško plačo. Listi poročajo: Finančna plat uradniškega zakona je stopila v veljavo dne 1. oktobra lanskega leta. Državni uradniki pa so šele od 1. maja začeli prejemati plačo in doklade po novem zakonu. Med tem časom so prejemali tako imenovani avans. Ta avans pa ne odgovarja faktični višini njihovih plač in je torej potrebno, da dobe sedaj razliko, ki jim pripada za čas od 1. oktobra 1923 do 1. maja 1924. V to svrhu je bila te dni v finančnem ministru izdelana naredba, s katero se regulira razlika med avansom in plačo za vse kategorije in skupine uradništva. Ta naredba čaka na povratek finančnega ministra iz inozemstva, da jo spravi pred ministrski svet in podpiše.

— Priporočajte nadarjenim dijakom vstop na moško učiteljsko! Tovariše pozivamo, da priporočajo nadarjenim dijakom vstop na moško učiteljsko. Skrbeti moramo sami, da dobimo več dobrega moškega naraščaja v naš stan. Sedaj se je že socialni položaj toliko izboljšal, da to lahko storimo. V Ljubljani bo preskrbljeno za brezplačna oz. cenejša stanovanja in hrano. Revni dijaki bodo dobili tudi štipendije, o katerih govorimo na drugem mestu.

— Črnogorski kolegi iz Danilovgrada so dospeli dne 17. t. m. pod vodstvom prof. M. Rašovića na svoji poučni ekskurziji po državi v Ljubljano, kjer so jih sprejeli na postaji zastopniki našega poverjeništvu, ki so jim prihodnji dan razkazali mestne zanimivosti. Med drugim so prisostvovali pouku na 1. mestni deški osnovni šoli v dveh razredih in so se jako pohvalno izrazili o razvoju in stanju slov. šolstva. Odpotovali so nato v spremstvu zastopnikov našega poverjeništvu skozi Vintgar na Bled in v Bo-

hinj, kjer so se divili naravnim krasotam naše zemlje.

— Zganite se tovariši šolski voditelji! Pokažite pri zborovanjih vseh okrajnih učiteljskih društev svojim tovarišem (icam) svoje obširno, mnogo truda, skrbi in moči izčrpajoče borbe povzročajoče poslovanje in dosežite enoglasne sklepe z zahtevo, da se naše delo, s katerim drugi tovariši (ice) niso obremenjeni, tudi primerno nagradi.

— Državne štipendije za učiteljske-nike. Ministrstvo prosvete je izdalo pravila o podelitvi štipendij učiteljskim, ki bodo znatno olajšale študije učiteljskega naraščaja. Po premoženju staršev se dele učiteljsniki v dve skupini: v take, ki plačujejo pod 20 Din in v take, ki ne plačujejo čez 40 Din letnega neposrednega davka. Davek državnih uslužbencev se pri tej odmeri ne upošteva, če ga ne plačujejo zaradi posebnih dohodkov. Po pridnosti pa se dele učiteljsniki v »odlične«, v »prav dobre« in »dobre«. Po teh ocenah se ravna tudi mesečna ustanova, ki znaša 180, 200, 240, 300 ali 360 Din. Siromašni učenci imajo celo pravico do polovice mesečne ustanove v času velikih počitnic. Navedenih dobrot so lahko deležni tudi v 1. letnik vstopajoči učenci na podlagi uspehov doprejšnjega izprijčevala. — Z veseljem pozdravljamo to odredbo gospoda prosvetnega ministra Svetozarja Pribečevića, ki je z njo gotovo pripomogel, da se bo številno učiteljskega naraščaja (zlasti moškega) večalo.

— Tovariš od zunaj nas vpraša, če je kako od razpisanih upraviteljskih mest še prosto, ker je slišal, da so že vsa boljša mesta oddana pod roko. — Na to izjavljamo javno, da še nobeno mesto ni oddano pod roko in se tudi pod roko oddalo ne bo. Take vesti, ki jih širijo nam dobro znani razdirajoči elementi in nasprotiki naše organizacije, so vse tendenciozno izmišljene in zlobne, zato prosimo naše tovariše, da jih najodločneje zavrnejo ter dajo tem elementom, ki sami ne vedo, kaj hočejo, primerno lekcijo. Žalibog, da izhajajo vesti ravno iz Ljubljane in po njih posebno radi hlatajo Slomškarji po deželi. Gotovo pa je, da ti elementi ne zaslužijo upraviteljskih mest, ker razdor, ki ga hočejo sedaj sejati med naše vrste, bodo sejali tudi na svoji šoli.

— Pov. UJU je napravilo vlogo, da naj se pri draginskih dokladah zopet uvedejo doklade za vzdrževanje matere, sestre itd., kakor so bile uvedene pred zadnjo draginsko uredbo.

— Izplačilo razlike od oktobra — je nujno. Bega se nas državne uslužbenke z obljubami in te obljube rodijo zopet naše obljube napram upnikom-trgovcem, obrtnikom, denarnim zavodom. In ker vlada, država svojih obljub in svojih zakonitih obveznosti do nas ne izpolni, ostanejo tudi naše obljube neizpolnjene, mi postajamo v oči naših upnikov, ki so nam ob najhujšem času pomagali vsaj delno svojemu stanu primerno živeti v najslabši luči. To ubija naš ugled, ubija pa

tudi ugled naših oblastnih, šolstva, vlade, države. To je bridka resnica, a treba jo je jasno in glasno povedati, da jo slišijo tudi v ministrsko zbornico in ako je še nočejo slišati, naj UJU takoj poskrbi, da jo morajo slišati ter nam nemudoma nakažejo, kar je po jasnem zakonu jasno našega. Tu je vsak umik udarec zakonu v obraz, pa tudi udarec v obraz državi. Kdor izpodmika tla državnim uslužbencem, rahlja in ruši steber, ki je državi glavna opora. Naj se to vendar enkrat uvidi. Povišani prejemki od 1. maja odgovarjajo le slabim  $\frac{2}{3}$  naših dohodkov ob prevratu in nas varujejo z naprejšnjim večjim pomanjkanjem, kakor nas je doslej dušilo. A s čim naj plačamo svoje dolgovce, v katere smo zabredli v največji sili! Zato — dajte nam, kar nam gre — in kdor hitro da, dvakrat da!

— Glede naše okrožnice v zadevi moškega učiteljskega naraščaja naznamo vsem, ki se v tem vprašanju obračajo na poverjeništvu, da so pravila »Podpornega društva za učiteljski naraščaj« oddana vladu v potrjenje. Kadar bodo potrjena, se bo osnovalo društvo. Poprej ne moremo podati nikakih konkretnih odgovorov na stavljen vprašanja.

— Učiteljsko društvo za kočevski okraj. Vsled sklepa odbora se je domeni zborovanje v Ortnoku 20. t. m. ni vršilo. Vsak član društva plača mesto tega 10 Din odškodnine v društveno blagajno, za oživiljenje naših krovkov. Društvena članarina znaša letos 120 Din, z učitelji poročene učiteljice plačajo a 20 Din kakor lani. Da lahko uredimo naše račune z glavno blagajno, prosimo, da poravnate članarino. Članarina se mora plačevati vnaprej. — Odbor.

— Št. Vid nad Ljubljano. V nedeljo, 15. t. m., je bila na obrtni šoli razstava risarskih in spisnih del učencev strokovne in obče obrtne nadaljevalne šole. Ker je imela ta razstava edini namen, da pokaže javnosti delo učiteljstva, kakor tudi napredovanje učencev samih, si k temu dovoljujemo nekoliko objektivne kritike, katero naj blagovolijo merodajni faktorji v bodoče upoštevati. Pretežni del risarske sobe je bil napolnjen le z risbami in le prav majhen prostorček je bil odkazan spisnim izdelkom. Človek je dobil takoj vtis, da se merkantilnim predmetom ne daje one prednosti, kakor zaslužijo. Risb je bilo na kupe, boljše in slabše izdelanih. Iz njih se je opazilo, da so bile izvršene po predlogih — torej prekopirane. So li učenci pridobili kaj na tem, je drugo vprašanje. Vsak praktičen in modern učitelj pa mora vedeti, da je risanje po predlogih posebno v obrtni šoli zastarelo in nesmiselno in se tudi ne more pričakovati od učencev pravilnega pojmovanja z ozirom na praktično izvrševanje predmetov. Umetno bi bilo, da bi v bodoče učenci samostojno — seveda s pomočjo učitelja risanja — izdelovali načrte vsaj na podlagi izdelanih predmetov in ne po predlogih. Nič ne de, če se bo radi tega skrčila kvantiteta

rokodelci, osobito usnarji, in drugi obrtniki, trgovci, krčmarji in drugi. Prvi znani lastniki so bili grofje Bogen (1154). Pozneje so ga dobili v last celjski grofje (1373), od katerih zadnji Ulrik II je bil v Beogradu umorjen (1456). Ti so bili kot bogati, močni magnati v rodu s kralji in cesarji, a v moralnem oziru so bili več kot romantično razpoloženi, primeri »Teharje« in »Veroniko Deseniško«.

Leta 1373. je prišel grad s trgov vred v last mogočnih celjskih grofov. Takrat je vladal grof Herman I (†1385). Njegova sinova grofa Herman II. in Viljem I. sta se posebno zanimala za krški grad. Ustanovila sta leta 1391. v sporazumljenju s takratnim krškim župnikom Gregorjem kapelanijo v kapeli sv. Nikolaja v gradu samem in določila dohodke za grajskega kaplana.

To latinsko pisano ustanovno pismo se je še ohranilo in je natisnjeno v Valvazorjevi knjigi. V tem ustanovnem pismu je dobil grajski kaplan razna zemljišča in nagrade za užitek. Za krško zgodovino je tudi važno pismo celjskega grofa Friderika II. iz l. 1421.

Ta Friderik je oni celjski grof, ki je bil v Krškem ali na krapinskem gradu umoril svojo soprogo Elizabeto, ter potem vzel v zakon hrvaško dekle Veroniko Deseniško. To je bil Friderik storil zoper voljo svojega očeta Hermana, zato ga je bil dal zapreti v poseben stolp na starem celjskem gradu. Veroniko Deseniško (od Desenice — grad v hrvaškem Zagorju) pa je obdolžil, da je čarovnica. Čeravno je bila nedolžno spoznana, vendar jo je dal utopiti v ječi v kopeli. Njeno truplo so pokopali v nekdanjem kartuzijanskem samostanu v Jurklostru pri Laškem trgu.

Vdova poslednjega celjskega grofa Ulrika II. (umorjen 8. ali 9. novembra l. 1456. od ogrske

<sup>1</sup> in v Turnu blizu Kočevja, ki še stoji.

## Krško.

V pozdrav udeležencem pokrajinske skupščine v Krškem 5. in 6. julija.

Kaj pa je mislilo poverjeništvu UJU, da je v naše malo mestece, ki ima komaj tisoč prebivalcev, sklicalo letošnji veliki zbor? Kako naj krško učiteljsko društvo preskrbi za prenočišče od 5. na 6. julija kakih sto delegatov, za obed kakih petsto zborovalcev v nedeljo, 6. julija? V Krškem in sosednem Vidmu je malo gostilen, in kar jih je, niso velike. Toda učiteljsko društvo se je uklonilo ljubli, poverjeništvu in bo storilo, kar bo v njegovi moči, da bodo delegati dne 5. julija glavo kam položili in da bodo drugi udeleženci dne 6. julija — četudi bodo ta dan občinske volitve v Krškem potlačili svoj želoce.

Naj podam par zgodovinskih podatkov d Krškem mestu skupščinarjem.

V davni dobi so bile ob Savi že naselbine, sedeži Kelto v Slovenov, toda Krškega mesta takrat še ni bilo; stalo je pa rimsko mesto Neviodunum, 1 ura hoda od Save, ki je takrat tekla blizu vasi Drnovoda, ki je postavljena na mesto Neviodunum, katerega so bili najbrže Huni (okoli l. 400 po Kr.) razdajali, kakor Emono, Akvilejo.

Krško (grad, graščina) se v zgodovini v prvič nahaja v družbi z Rajhenburgom (ime ni nemško, najbrže frankovsko, keltsko) leta 895, torej bo staro 1030 let. Pod gradom so se počasi naselili uslužbenci grajskih lastnikov, ki so bili